

6. Boyle B., Arnedillo-Sanchez I. The Inclusion of Children on the Autism Spectrum in the Design of Learning Technologies: A Small-Scale Exploration of Adults' Perspectives. *Frontiers in Education*. Vol.7. 2022. P.13.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-33>

ЗНАЧИМІСТЬ ЗОРОВО-МОТОРНОГО ПРАКСИСУ ДЛЯ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Мога Микола Данилович

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Актуальність проблеми. Для повноцінної адаптації дитини до життя необхідна скоординована діяльність всіх сенсорних систем. При опануванні дитиною оточуючого матеріального середовища одну з провідних ролей грає постуральна система апломбу (за П. М. Гаже), тобто система збереження стійкого положення тіла дитини як в статичній, так і в динамічній. Серед п'яти сенсорних каналів, які беруть участь в збереженні стійкого положення тіла дитини в просторі – два канали належать саме зоровій системі: зоровий канал і окуломоторний канал. Перший канал відповідає за контроль зовнішнього простору, а другий – за координацію рухів очима, окуломоторну координацію, бінокулярний зір. Саме зорова система, зокрема її зорово-моторна складова, в філогенетичному аспекті є першочерговою, домінуючою. Неабияку роль у пізнавальній активності дитини відіграє формування системи «око – рух» як становлення зорово-моторного праксису. Цей вид праксису лежить в основі різних побутових та навчальних бімануальних дій, зокрема кистями та пальцями. Він необхідний для читання, малювання, креслення, письма, конструктивних предметно-практичних дій. Розвиток пізнавальної діяльності дитини залежить від ступеня сформованості багатьох анатомо-фізіологічних систем організму, при цьому становлення системи «око – рух» є провідним в активному освоєнні дитиною навколишнього світу. Нажаль, зорово-моторному праксису дітей із особливими освітніми потребами досі

приділяється недостатньо уваги. Це і обумовило **актуальність** нашого дослідження [3, 4, 5].

Аналіз наукових досліджень. За основу нашого дослідження була взята класифікація видів праксису, нещодавно запропонована широкому загалу фахівців професором М. М. Єфименком, який створив попередній наочний образ так званого Дерева праксису, де у графічній формі представив своє концептуальне бачення систематизації всіх існуючих видів праксису [1]. Аналізуючи представлену фахівцем класифікацію, відмітимо її безсумнівні позитивні ознаки:

1. В концептуальні основи розробки авторської класифікації праксису в дітей було покладено теоретико-методологічні надбання у вигляді *теорії рівнів побудови рухів* та не менш значущого *ортогенетичного принципу Х. Вернера*.

2. Види праксису представлені в класифікації в логічній, онтогенетичній послідовності, яка віддзеркалює один із фундаментальних принципів педагогіки – філогенетичний.

3. Методологічним кроком вперед є також запропоноване автором класифікації нове поняття – цілісна праксична система (ЦПС).

4. Окремо представлений в класифікації зорово-моторний праксис.

Ми погоджуємось із підходом автора в класифікуванні праксису, що є сенс виділити зорово-моторний праксис в окремий вид і включити в нього такі підвиди як: бінокулярний зір, вміння спостерігати за об'єктом, що рухається і окомір.

Мета дослідження – проаналізувати та обґрунтувати інноваційні підходи до класифікації зорово-моторного праксису в дітей із особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу.

Аналізуючи класифікацію праксису, по відношенню до зорово-моторного праксису слід зупинитись на тих моментах, які, на нашу думку, потребують свого уточнення або доопрацювання:

1. Має сенс диференціювати зорово-моторний праксис на *статичний* та *динамічний*.

2. Вважаємо, що зорово-моторний праксис також необхідно розділити на *«проксимальний»* (наближений до дитини) і *дистальний* (віддалений від дитини).

3. Також вбачаємо сенс розділити його на *предметний* і *безпредметний* [2].

Бінокулярний зір – це здібність одночасно чітко бачити зображення предмета двома очима. В цьому випадку людина бачить одне зображення предмету, на який вона дивиться. Бінокулярний зір ще називають стереоскопічним.

Здібність спостерігати за предметами, що рухаються, називається **візуальною відслідковуючою здібністю, або зорово-моторною координацією**. Вона включає в себе зорове сприйняття, обробку інформації мозком і координацію рухів рук для взаємодії з об'єктом. Працює ця здібність за таким алгоритмом:

1. Фіксація руху – коли очі з'ясовують траєкторію об'єкту.

2. Обробка зорової інформації – мозок отримує та аналізує зорову інформацію.

3. Координація дій – мозок спрямовує рухи рук, щоб вони відповідали руху об'єкта, наприклад, щоб спіймати його або взаємодіяти з ним.

Окомір – це здібність людини на око точно виявляти відстань до об'єкта, розміри предметів, кути, нахили та інші параметри оточуючого середовища без використання спеціальних інструментів або приладів.

Предметно-маніпулятивний, зорово-моторний праксис відповідає за конкретні маніпуляції тулубом та кінцівками дитині з відповідними предметами.

Слід також зазначити, що маніпуляції кінцівками з предметами і без них можуть виконуватись як одною рукою або ногою, так і двома. Перший варіант слід вважати більш простим, а другий – більш складним, бо при ньому ускладнюються зорово-моторні координації. Це також потрібно відзеркалити в класифікації видів зорово-моторного праксису. Таким чином, зорово-моторний праксис у нашому баченні міг би мати таку класифікацію (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація зорово-моторного праксису
(пропозиції Мого М. Д., 2025)

	Оцінюваний	Предметно-маніпулятивний			
		Гол	Руки	Тулуб	Ноги
4.1	Бінокулярний зір		пр/лів		пр/лів
4.2	Спостереження за об'єктом, що рухається				
4.3	Окомір				
4.4	Загальний зоровий супровід рухової дії: - в статичі; - в динаміці. - проксимальний; - дистальний; - без предметів; - з предметами.				

Підсумовуючи виконане дослідження, зробимо відповідні **висновки:**

1. Практичні функції дитини відіграють значну роль в її повноцінному загальному психофізичному розвитку. Їх завжди необхідно розглядати і досліджувати як цілісну практичну систему (ЦПС), яку наочно можна представити у вигляді Дерева праксису. Особливе значення для навчання має зорово-моторний праксис, на якому базуються успішні навички читання, малювання, креслення, письма за допомогою ручки або клавішного набору (з використанням комп'ютера або гаджетів).

2. Виходячи із вищенаведеного, нами запропонована модифікована класифікація видів зорово-моторного праксису, до інновацій якої увійшли: доповнено узагальнюючий підвид праксису – загальний зоровий супровід рухової дії, який комплексно об'єднує всі підвиди праксису в єдину зорово-моторну функціональну систему; розподіл на два основних види – оціночний і предметно-маніпулятивний; оціночний зорово-моторний праксис відповідає за просторове, часове і енергетичне сканування конкретної рухової дії з предметом або без нього і не включає в себе саму рухову дію; предметно-маніпулятивний вид праксису відповідає за саму рухову дію, яка виконується дитиною після реалізації першочергової оціночної фази; останній тепер диференціюється за анатомічною ознакою: предметно-маніпулятивний праксис головою, руками, тулубом, ногами; говорячи про праксис, що реалізується верхніми або нижніми кінцівками, треба враховувати, однією кінцівкою маніпулює дитина або двома (маніпуляції двома кінцівками значно складніші за координацію рухів ніж моно-маніпуляції).

Література

8. Єфименко М. М., Мога М. Д. Методика «Ступалки-ЛОГОС» для поліпшення та корекції моторно-психо-мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами («Ступалки-ЛОГОС»): свідоцтво на реєстрацію авторського права на твір №119376 від 29.05.2023 р.

9. Кантаржи В. К. Корекція предметно-практичної діяльності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями моторної сфери засобами фізичного виховання : дис. ... докт. філос. Спеціальність 016. Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2023. 247 с.

10. Мога М. Д. Становлення ручного праксису в дошкільників з особливими освітніми потребами в процесі фізичної активності (силові кистьові функції). *Науковий вісник Південноукраїнського*

національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 4 (149). Одеса : 2024. С. 40–48.

11. Рібцун Ю. В. Прудкі пальчики. Набір розвивальних карток. Харків : Ранок, видавнича група «Кенгуру». 2020. 20 с.

12. Moga N. D. The author's modification of the existing praxis classification among children with special needs in the context of their psycho-speech development. *EUREKA : Social and Humanities*. № 1. 2024. P. 24–31.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-34>

ВИКОРИСТАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ООП В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ

Негуторова Юлія Сергіївна

здобувачка освіти 511 СОЛ

кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти

*Науковий керівник: **Самойлова Ірина Володимирівна***

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри спеціальної педагогіки і психології

та інклюзивної освіти

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

У сучасних умовах розвитку освіти в Україні впровадження інклюзивного навчання є одним із ключових напрямів у процесі гуманізації освітнього середовища. Особливу актуальність набуває впровадження індивідуального підходу до навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема в умовах інклюзивного класу [3, с. 304]. Такий підхід передбачає урахування індивідуальних особливостей кожної дитини, її рівня розвитку, пізнавальних можливостей, емоційного стану, соціального досвіду та інтересів.

У контексті інклюзивної освіти індивідуальний підхід – це не лише методична технологія, а й принцип, що визначає організацію всього освітнього процесу. Його застосування дає змогу створити максимально сприятливі умови для розвитку, самореалізації й соціалізації кожної дитини з ООП, інтегрувати її у середовище однолітків та забезпечити повноцінну участь у навчальній діяльності [1, с. 296].